

DARURAT

Penyelesaian di Luar Amalan Biasa

DARURAT ialah suatu keadaan bahaya yang mengancam keselamatan, kesihatan ekonomi atau ketenteraman awam dalam Persekutuan atau mana-mana bahagiannya sama ada ancaman besar tersebut sedang berlaku mahupun apabila Yang di-Pertuan Agong (YDPA) berpuas hati hal itu akan berlaku.

YDPA diperuntukkan kuasa untuk membuat proklamasi darurat di bawah Perkara 150(1) Perlembagaan Persekutuan jika keadaan darurat sedang berlaku, atau di bawah Perkara 150(2) sekiranya darurat menghampiri, iaitu belum benar-benar berlaku. Persekutuan merujuk Malaysia yang terdiri daripada negeri di Semenanjung Tanah Melayu, Sabah dan Sarawak, termasuklah wilayah persekutuan.

Sebelum merdeka, kuasa untuk mengisytiharkan darurat sudah wujud. Kuasa tersebut terletak pada Raja-Raja Melayu yang memerintah wilayah kekuasaan masing-masing di Tanah Melayu, malahan di mana juga bahagian dunia sekalipun kuasa tersebut sudah ada berserta dengan kewujudan sebuah kerajaan. Darurat berlaku akibat ancaman peperangan, rusuhan besar, huru-hara atau keadaan malapetaka, mahupun keadaan yang membawa kepada situasi sedemikian.

Isu adakah YDPA perlu bertindak atas nasihat Jemaah Menteri atau YDPA tidak terikat dengan Perkara 40(1) Perlembagaan Persekutuan, iaitu untuk menerima dan bertindak atas nasihat pihak tertentu pernah diputuskan di Mahkamah. Umum mengetahui tentang dua keputusan kes yang popular, iaitu Stephen Kalong Ningkan dan Tan Cheng Poh berhubung dengan perbahasan keperluan YDPA bertindak atas nasihat atau budi bicara baginda. Dua keputusan kes tersebut diputuskan secara bertentangan.

Perkara yang tidak boleh diabaikan bahawa kedudukan YDPA dalam kerangka Perlembagaan Persekutuan tidak boleh disamakan dengan Ratu England di Parlimen Britain. Malaysia ialah sebuah Persekutuan yang perlembagaannya diinstitusikan oleh Raja-Raja Melayu serta prinsip kedaulatan masih terpelihara seperti termaktub dalam Perkara 181(1) Perlembagaan Persekutuan. Sebaliknya, kedaulatan Ratu England

wujud kerana baginda berada dalam Parlimen atau kedaulatannya dipopularikan sebagai “*Queen is Parliament*”.

Meskipun Perlembagaan Persekutuan merupakan undang-undang tertinggi, namun Perlembagaan Persekutuan mengiktiraf kedaulatan serta prerogatif YDPA dan Majlis Raja-Raja. Tidak dinafikan bahawa prinsip kedaulatan Raja-Raja Melayu perlu dilaksanakan mengikut bentuk pemerintahan dan tatacara seperti yang termaktub dalam perlembagaan bertulis masing-masing, termasuklah kedudukan YDPA di sisi Perlembagaan Persekutuan. Prerogatif YDPA dilandaskan prinsipnya seperti yang termaktub dalam sumpah jawatan baginda di samping kedudukan baginda sebagai wakil Majlis Raja-Raja untuk memerintah Persekutuan. Selagi tidak dibataskan secara nyata oleh peruntukan Perlembagaan Persekutuan, maka prerogatif YDPA masih terpelihara.

Perlu dinyatakan bahawa nasihat Jemaah Menteri termasuklah Perdana Menteri mahupun pihak lain di bawah undang-undang negara adalah tidak mutlak tetapi tertakluk kepada prinsip keluhuran perlembagaan. Suatu nasihat itu hendaklah selaras dengan prinsip kedaulatan undang-undang termasuklah sumpah YDPA seperti Jadual Keempat Perlembagaan Persekutuan. Dalam konteks ini, prinsip keluhuran perlembagaan mengatasi ketinggian nasihat di bawah Perkara 40(1) dan Perkara 40(1A).

Pada sisi lain, Perkara 39 memperuntukkan bahawa kuasa eksekutif Persekutuan terletak pada YDPA dan boleh dilaksanakan tertakluk kepada peruntukan undang-undang Persekutuan dan Jadual Kedua oleh baginda atau Jemaah Menteri atau menteri yang diberikan kuasa oleh Jemaah Menteri, tetapi Parlimen boleh melalui undang-undang memberikan fungsi kuasa eksekutif kepada pihak lain.

Tidak dinafikan bahawa secara umumnya seperti yang termaktub di bawah Perkara 40(1), YDPA perlu bertindak atas nasihat Jemaah Menteri atau menteri yang mewakilinya dalam melaksanakan fungsi kuasa baginda, namun peruntukan yang sama menetapkan terdapat pengecualian terhadap pemakaian nasihat tersebut. Begitu juga baginda berhak untuk memperoleh maklumat seperti yang dibekalkan kepada Jemaah Menteri. Hak untuk memperoleh maklumat seperti di atas menunjukkan bahawa YDPA tidak hanya menurut apa-apa juga nasihat, sebaliknya baginda boleh menyampaikan pandangan sebagai Ketua Negara dan Ketua Agama Islam di bawah bidang kuasa Persekutuan. Itulah keunikan doktrin nasihat di bawah Perlembagaan Persekutuan yang berevolusi daripada prinsip syura dalam sistem politik tradisional Melayu.

Seterusnya jika dilihat dalam peruntukan Perkara 40(2), budi bicara YDPA bukan setakat pelantikan Perdana Menteri, menangguhkan perkenan bagi pembubaran Parlimen atau meminta diadakan mesyuarat Majlis Raja-Raja yang semata-mata berkenaan dengan keistimewaan, kedudukan, kemuliaan dan kebesaran Duli Yang Maha Mulia Raja-Raja, dan apa-apa tindakan pada mesyuarat itu, malah dalam apa-apa hal lain yang disebut dalam Perlembagaan ini. Perkara 150 memperuntukkan jika YDPA berpuas hati bahawa suatu darurat besar sedang berlaku, maka YDPA boleh mengeluarkan suatu Proklamasi Darurat dalam suatu perisytiharan yang bermaksud sedemikian.

Syarat kepuasan hati YDPA seperti peruntukan Perkara 150(1) tidak sama dengan susunan ayat misalnya dalam Perkara-perkara 42(1), 43A(1) dan 55(1) mahupun peruntukan lain Perlembagaan Persekutuan yang memerlukan baginda bertindak mengikut nasihat. Perkataan “berpuas hati” itu menunjukkan YDPA

berhak untuk membuat keputusan akhir setelah mendapat pandangan dan maklumat yang perlu. Apatah lagi kepuasan hati YDPA tidak boleh dicabar oleh mahkamah atas apa-apa juga alasan. Perkara 150(8) memperuntukkan:

- (8) Walau apa pun apa-apa jua dalam Perlembagaan ini -
 - (a) Hal puas hati YDPA yang disebut dalam Fasal (1) dan Fasal (2b) adalah muktamad dan konklusif dan tidaklah boleh dicabar atau dipersoalkan di dalam mana-mana mahkamah atas apa-apa alasan; dan
 - (b) Tiada mahkamah boleh mempunyai bidang kuasa untuk melayan atau memutuskan apa-apa permohonan, soal atau prosiding, dalam apa-apa jua bentuk, atas apa-apa alasan, mengenai kesahan -
 - (i) Sesuatu Proklamasi di bawah Fasal (1) atau sesuatu perisytiharan yang dibuat dalam Proklamasi itu yang bermaksud seperti yang dinyatakan dalam Fasal (1);
 - (ii) Kuat kuasa berterusan Proklamasi itu;
 - (iii) Mana-mana ordinan yang dimasyhurkan di bawah Fasal (2b); atau
 - (iv) Penerusan kuat kuasa mana-mana ordinan itu.

Peruntukan di atas begitu tuntas menunjukkan Perkara 150 jatuh di bawah pengecualian Perkara 40(1), maka dengan sendirinya Perkara 40(1A) tidak terpakai ke atasnya. Pindaan Perkara 150(8) juga diluluskan oleh Parlimen selepas keputusan dua-dua kes tadi. “Kepuasan hati” dari sisi maksud dan tujuan merupakan budi bicara YDPA yang bertindak atas permintaan Jemaah Menteri, maka baginda boleh menangguhkan atau menolak jika syarat yang diperuntukkan di bawah Perkara 150 belum dipenuhi.

Hal ini kerana proklamasi darurat dan perisytiharan ordinar semasa darurat merupakan situasi yang dibenarkan oleh Perlembagaan Persekutuan apabila berlaku keadaan mengakibatkan undang-undang dan mekanisme pemerintahan yang sedia ada tidak lagi mampu untuk mengawal keselamatan atau kesihatan ekonomi atau ketenteraman awam dalam Persekutuan.

YDPA juga mempunyai kewajipan untuk meletakkan keselamatan, kehidupan ekonomi dan ketenteraman awam sebagai keutamaan demi melindungi masalah rakyat selaras dengan sumpah baginda untuk tetap berdiri atas pemerintahan yang adil dan aman. Oleh itu, baginda mempunyai prerogatif untuk menasihati ahli Dewan Rakyat agar menguruskan pertikaian yang berlaku sejak belakngan ini dengan mengambil kira kepentingan rakyat dan negara secara keseluruhannya.

Selaras dengan kewajipan YDPA sebagai ketua utama negara yang mempunyai prerogatif, kuasa dan bidang kuasa seperti diperuntukkan oleh Perlembagaan Persekutuan, baginda tidak dibatasi dengan penyelesaian berlandaskan Perkara 43 untuk menguruskan kemelut yang melanda negara, iaitu memutuskan sama ada Perdana Menteri masih mempunyai kepercayaan majoriti ahli Dewan Rakyat, membubarkan Parlimen atau melantik seorang Perdana Menteri yang baharu. Dalam situasi yang melibatkan krisis kepimpinan negara, iaitu yang berpotensi tinggi mencetuskan huru-hara atau ancaman kepada keselamatan, atau kehidupan ekonomi mahupun ketenteraman awam dalam negara, Perlembagaan Persekutuan menyediakan penyelesaian di luar amalan biasa, iaitu mengisytiharkan darurat.

Semasa suatu proklamasi darurat yang sedang berkuat kuasa, YDPA mempunyai kuasa untuk

memasyhurkan mana-mana ordinar yang dikehendaki oleh sebab darurat walaupun tidak selaras dengan mana-mana peruntukan Perlembagaan Persekutuan. Selanjutnya, YDPA boleh memasyhurkan apa-apa ordinar sebagaimana yang didapati perlu mengikut hal keadaan jika baginda berpuas hati bahawa terdapat keadaan tertentu yang menyebabkan perlu baginya mengambil tindakan serta merta. Sesuatu ordinar yang dimasyhurkan mempunyai kuat kuasa dan kesan yang sama sebagaimana Akta Parlimen dan hendaklah terus berkuat kuasa dan berkesan sepenuhnya seolah-olah ordinar itu ialah Akta Parlimen sehingga ordinar itu dibatalkan atau diungkapkan di bawah Perkara 150(3) atau sehingga ordinar itu luput di bawah Fasal (7). Kuasa YDPA untuk memasyhurkan ordinar semasa darurat boleh dijalankan berhubung dengan apa-apa perkara mengenainya. Parlimen berkuasa membuat undang-undang tanpa menghiraukan tatacara perundangan atau tatacara lain yang dikehendaki diikuti atau perkadaran jumlah undi yang dikehendaki diperoleh dalam mana-mana satu Majlis Parlimen.

Prerogatif YDPA untuk membuat ordinar begitu luas selagi berada dalam batasan yang dibenarkan serta untuk mencapai maksud darurat itu diisytiharkan. Namun begitu, sebelum YDPA mengambil sebarang keputusan seperti di atas, amat wajar baginda berunding dengan Majlis Raja-Raja, begitu juga keselamatan negara terlebih dahulu. Tujuan dan polisi yang tersentuh dengan proklamasi darurat perlu dijelaskan sebaik-baiknya agar rakyat dan pelabur di negara kita tidak panik. Malah YDPA juga berkuasa untuk mengekalkan Jemaah Menteri yang ada sebelum Parlimen dibubarkan atau darurat diisytiharkan untuk terus melaksanakan amanah bagi memulihkan keselamatan, kehidupan

ekonomi atau ketenteraman awam dalam negara demi kesejahteraan rakyat jelata.

Rakyat perlu diberikan kefahaman bahawa proklamasi darurat tidak menghalang Parlimen untuk dipanggil bersidang semula dan Pilihan Raya Umum (PRU) dilaksanakan. Darurat bukanlah suatu yang baharu. Pada 20 Disember 2011 tiga proklamasi darurat dibatalkan di Dewan Negara, iaitu:

1. Proklamasi Darurat 1966 di Sarawak pada 14 September 1966 akibat pertikaian politik.
2. Proklamasi Darurat 1969 di Persekutuan pada 15 Mei 1969 akibat rusuhan kaum pada 13 Mei 1969.
3. Proklamasi Darurat 1977 di Kelantan pada 8 November 1977 akibat pertikaian politik.

Meskipun Persekutuan berada dalam tempoh darurat dari tahun 1969 hingga 2011, Malaysia terus membangun dan pernah digelar sebagai “Harimau Asia” dalam tempoh tersebut. Sebelum tercetusnya Peristiwa 13 Mei 1969, Parlimen dibubarkan pada 30 Mac 1969 dan keputusan PRU bagi Semenanjung Tanah Melayu diumumkan pada 10 Mei 1969. PRU di Sabah dan Sarawak terpaksa ditangguhkan hingga selesai dilaksanakan pada 4 Julai 1969. Parlimen hanya dipanggil bersidang pada 20 Februari 1971, iaitu selepas hampir 2 tahun tarikh pembubarannya.

Darurat merupakan satu penyelesaian untuk mengatasi keadaan yang luar biasa yang tidak terhad apabila berlaku peperangan atau rusuhan besar. Darurat yang dibuat untuk menggantung PRU demi kesejahteraan rakyat perlu dilihat sebagai kedinamikan Perlembagaan Persekutuan. □

Penulis ialah Pensyarah Fakulti Pengurusan Industri, Universiti Malaysia Perlis.